

URZĄD STATYSTYCZNY W KRAKOWIE

31-223 Kraków, ul. Kazimierza Wyki 3
e-mail: sekretariatUSKRK@stat.gov.pl tel. 12 415 60 11 Internet: <http://www.stat.gov.pl/krak>

Informacja sygnalna - Nr 15

Data opracowania - październik 2011 r.

BUDŻETY GOSPODARSTW DOMOWYCH W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM W 2010 R.

Badanie budżetów gospodarstw domowych prowadzą pracownicy Urzędu Statystycznego. Do ich obowiązków należy zwerbowanie w każdym miesiącu wylosowanych gospodarstw domowych do badania, przeprowadzenie wywiadu dotyczącego charakterystyki społeczno-demograficznej gospodarstwa domowego, udzielenie instruktażu w zakresie prowadzenia zapisów w księżeczce budżetowej, opracowanie dla każdego gospodarstwa domowego „Miesięcznego budżetu gospodarstwa domowego”, przeprowadzenie wywiadu kwartalnego z badanymi gospodarstwami domowymi odnośnie wyposażenia gospodarstw domowych w przedmioty trwałego użytkowania i nieruchomości, zebranie informacji o dochodach w naturze z pracy najemnej uzyskiwanych przez gospodarstwa domowe w kwartale oraz tzw. rozchodach rzadkich poniesionych w ciągu kwartału.

Wylosowane gospodarstwo domowe dokonuje zapisów w księżeczce budżetowej odnośnie wszystkich przychodów, jakie wpłynęły do gospodarstwa domowego w badanym miesiącu oraz wszystkich rozchodów związanych z prowadzeniem gospodarstwa domowego, czy użytkowaniem gospodarstwa rolnego. Notuje także wartości wszystkich artykułów pobranych na własne potrzeby z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie, z działalności prowadzonej na własny rachunek oraz przekazanych darów z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie.

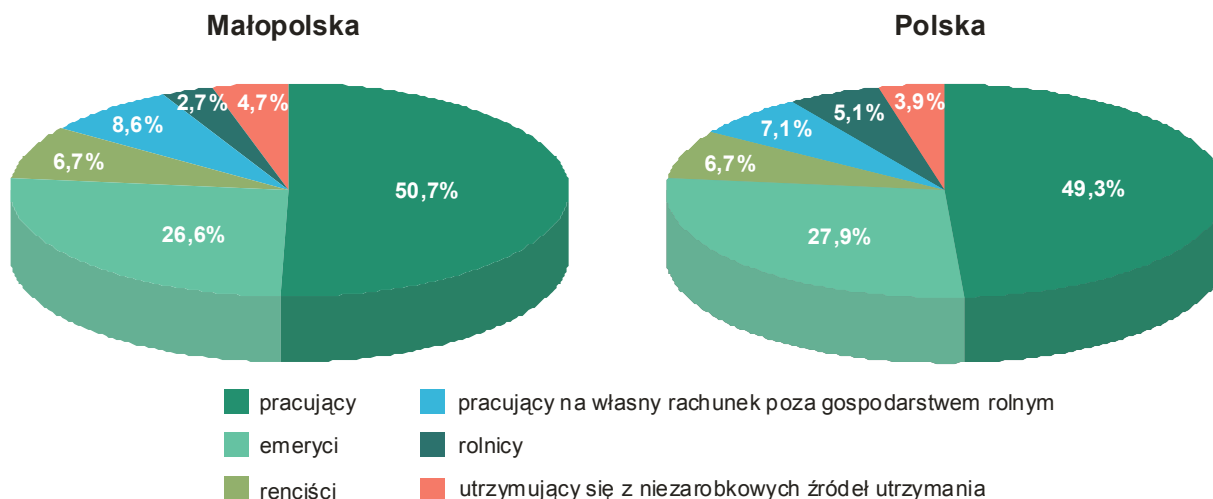
Badanie budżetów gospodarstw domowych prowadzone jest metodą reprezentacyjną, która daje możliwość uogólnienia, z określonym błędem, uzyskanych wyników na wszystkie gospodarstwa domowe. Dostarcza podstawowych informacji o przychodach, rozchodach, spożyciu i wyposażeniu gospodarstwa domowego w dobra trwałego użytku oraz informacji o innych aspektach warunków bytu określonych grup ludności.

Badane gospodarstwa klasyfikowane są według głównych i dodatkowych źródeł utrzymania. Przy ustalaniu głównego i dodatkowego źródła utrzymania gospodarstwa domowego bierze się pod uwagę dochody o charakterze stałym lub powtarzalnym. Brane są pod uwagę dochody tak pieniężne jak i niepieniężne (spożycie naturalne, dary w naturze, pomoc społeczna w postaci rzeczowej, dodatek mieszkaniowy). Źródła utrzymania gospodarstwa domowego ustala się na podstawie głównych i dodatkowych źródeł utrzymania wszystkich członków gospodarstwa domowego. Na tej podstawie mamy gospodarstwa pracowników, pracujących na rachunek własny, rolników, emerytów i rencistów, gospodarstwa utrzymujące się z niezarobkowych źródeł utrzymania.

W 2010 r. w województwie małopolskim badaniem objętych było 3181 gospodarstw domowych, tj. 8,5% wszystkich gospodarstw zbadanych w kraju. Prawie 51% badanych rodzin utrzymywało się z pracy najemnej, nieco powyżej 33% badanych rodzin to rodziny, których głównym źródłem utrzymania była emerytura lub renta, poniżej 9% gospodarstw utrzymywało się z pracy na rachunek własny poza gospodarstwem rolnym. Gospodarstwa, które osiągają dochody z niezarobkowych źródeł utrzymania stanowiły prawie 5%, a niemal 3% to gospodarstwa rodzin utrzymujących się z pracy w indywidualnych gospodarstwach rolnych.

W porównaniu z 2009 r. zwiększył się o około 1 pkt proc. udział gospodarstw osiągających dochody z pracy na rachunek własny, o tyle samo zmalał udział gospodarstw emerytów i rencistów, a udział pozostałych grup społeczno-ekonomicznych objętych badaniem budżetów domowych nie uległ zmianie.

Wykr. 1. Struktura gospodarstw domowych objętych badaniem w 2010 r.

W 2010 r. **przeciętne gospodarstwo domowe** w województwie małopolskim liczyło 3,06 osoby (w 2009 r. - 3,09), a w kraju 2,89 (w 2009 r. - 2,90).

Liczniesze były gospodarstwa rolników, pracujących na własny rachunek poza gospodarstwem rolnym oraz gospodarstwa pracowników, a mniej liczne gospodarstwa emerytów i rencistów.

Znaczący wpływ na poziom życia członków gospodarstwa domowego ma **dochód rozporządzalny**, który jest sumą bieżących dochodów (pieniężnych i niepieniężnych) gospodarstwa domowego pomniejszoną o podatki od dochodów, spadków, darowizn oraz nieruchomości. Przeznaczony jest na wydatki na cele konsumpcyjne, pozostałe wydatki i przyrost oszczędności.

TABL.1 PRZECIĘTNY MIESIĘCZNY DOCHÓD ROZPORZĄDZALNY NA 1 OSOBE W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH

WYSZCZEGÓLNIENIE	2009		2010	
	w złotych	w odsetkach	w złotych	w odsetkach
Dochód rozporządzalny	1041,73	100,0	1107,54	100,0
w tym dochód do dyspozycji	1006,51	96,6	1069,47	96,6
w tym:				
z pracy najemnej	567,28	54,5	604,37	54,6
z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie	22,12 ^a	2,1	23,6 ^b	2,1
z pracy na własny rachunek	102,16 ^c	9,8	111,18	10,0
ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych i pomocy społecznej	296,49	28,5	309,23	27,9

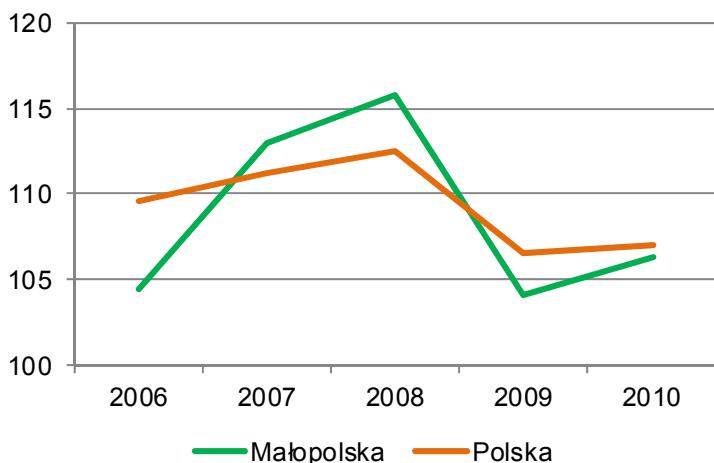
a, b, c Błąd względny szacunków przekracza 10% i wynosi: a - 22,75%, b - 25,28%, c - 14,35%.

Przeciętny miesięczny nominalny dochód rozporządzalny na osobę w gospodarstwach domowych ogółem w 2010 r. w Małopolsce wynosił 1107,54 zł i był niższy od wartości dla kraju o 85 zł.

W porównaniu z rokiem 2009 kwota dochodu rozporządzalnego na osobę w Małopolsce zwiększyła się o 6,3% (w kraju o 7,0%). W strukturze dochodu rozporządzalnego gospodarstwa domowego dominowały dochody z pracy najemnej. W 2010 r. stanowiły 54,6% dochodu rozporządzalnego (w kraju 53,4%) i udział ten był o 0,1 pkt proc. większy niż w roku 2009. Drugim, co do wielkości, źródłem dochodów gospodarstwa domowego były dochody ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych i pomocy społecznej. W ujęciu rocznym nastąpił niewielki spadek udziału tych dochodów o 0,6 pkt proc. do 27,9% (w kraju do 28,3%).

Najwyższy poziom dochodu rozporządzalnego osiągnęły w 2010 r. gospodarstwa pracujących na rachunek własny - wyższy o około 11% od dochodu gospodarstwa ogółem (w kraju o 23,1%) i gospodarstwa pracowników - wyższy o 1,6% od przeciętnego dochodu gospodarstwa ogółem (w kraju o 0,5%). W pozostałych grupach gospodarstw przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na osobę był niższy od dochodu w gospodarstwach ogółem.

Wykr. 2. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych (rok poprzedni=100)

Dochód rozporządzalny pomniejszony o pozostałe wydatki, takie jak: dary przekazane z gospodarstwa domowego, wydatki na cele społeczne, kaucje, odszkodowania płacone innym osobom i instytucjom stanowi **dochód do dyspozycji**.

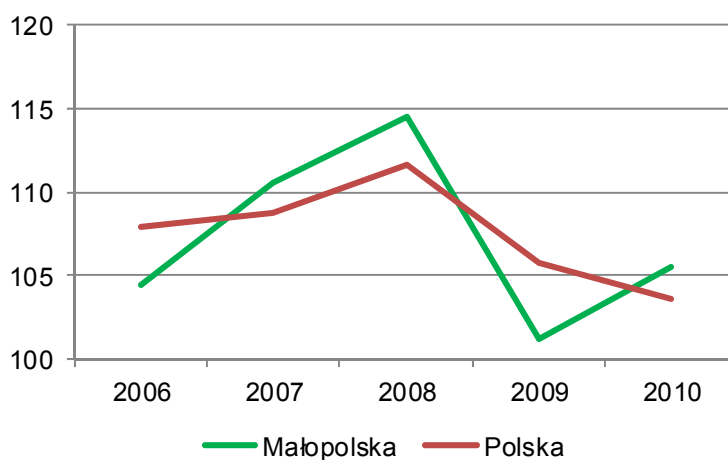
W stosunku do 2009 r. dochód do dyspozycji w gospodarstwach domowych ogółem wzrósł o 6,3% (w kraju o 7,0%). Taka sytuacja miała miejsce we wszystkich grupach społeczno-ekonomicznych.

Najwyższy wzrost dochodów do dyspozycji odnotowano w gospodarstwach rolników

(o 11,7%), pracujących na rachunek własny (o 9,1%), emerytów i rencistów (o 8,3%) oraz w gospodarstwach utrzymujących się z niezarobkowych źródeł (o 6,3%). Najniższy wzrost wystąpił w gospodarstwach pracowników (o 4,6%).

Gospodarstwa domowe objęte badaniem zapisują w książeczkach budżetowych swoje **wydatki**. Należą do nich wydatki ponoszone na zakup towarów i usług konsumpcyjnych oraz pozostałe wydatki przeznaczone na zaspokojenie potrzeb gospodarstwa domowego. Zakupy dokonywane są za gotówkę, kartą płatniczą, na kredyt lub przez Internet. Gospodarstwo może otrzymywać towary bezpłatnie, pobierać z gospodarstwa rolnego lub prowadzonej działalności gospodarczej na własny rachunek.

Wykr. 3. Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych (rok poprzedni=100)

Towary konsumpcyjne obejmują dobra nietrwałego użytkowania (np. żywność, napoje, lekarstwa), półtrwałego użytkowania (np. odzież, zabawki, książki) i trwałego użytkowania (np. pralki, telewizory).

Pozostałe wydatki to: dary przekazane innym, niektóre podatki (np. od spadków, nieruchomości), składki na ubezpieczenia społeczne, przegrane w grach, straty pieniężne.

W 2010 r. poziom przeciętnych miesięcznych wydatków w gospodarstwach domowych ogółem wynosił 949,82 zł w przeliczeniu na 1 osobę, w tym na towary i usługi konsumpcyjne – 911,76 zł (o około 34 zł mniej niż w kraju). Wydatki miesięczne ponoszone przez 1 osobę w województwie małopolskim były o około 42 zł niższe niż ponoszone przez przeciętnego Polaka. W porównaniu z 2009 r. wydatki miesięczne Małopolanina wzrosły o blisko 50 zł. Wzrost wydatków wystąpił we wszystkich grupach społeczno-ekonomicznych za wyjątkiem rolników.

TABL.2 PRZECIĘTNE MIESIĘCZNE WYDATKI NA 1 OSOBE
W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH

WYSZCZEGÓLNIENIE	2009	2010
	w złotych	
Wydatki ogółem	900,35	949,82
w tym wydatki na towary i usługi konsumpcyjne	865,13	911,76
w tym:		
żywność i napoje bezalkoholowe	238,42	249,53
napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe	20,35	20,82
odzież i obuwie	45,80	51,41
użytkowanie mieszkania i nośniki energii	180,77	193,43
wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego	48,59	46,62
zdrowie	47,21	43,56
transport	79,29	91,47
łącznie	40,29	42,41
rekreacja i kultura	68,55	68,92
edukacja ^a	9,53	11,84
restauracje i hotele	20,60 ^b	24,35
inne towary i usługi	46,44	46,30

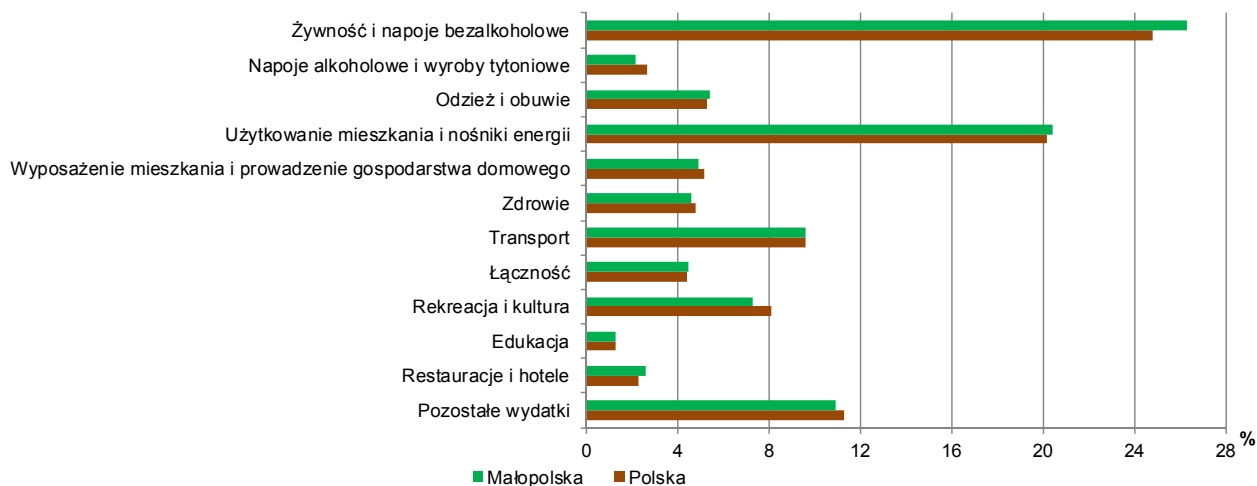
a Łącznie z wychowaniem przedszkolnym. b Błąd względny szacunków przekracza 10% i wynosi 10,59%.

Różnice w poziomie przeciętnych miesięcznych wydatków na osobę między poszczególnymi grupami społeczno-ekonomicznymi gospodarstw domowych były stosunkowo duże. Jeśli za punkt odniesienia przyjmie się przeciętne miesięczne wydatki gospodarstw ogółem, to poziom wydatków wyższy od przeciętnego zrealizowały gospodarstwa pracujących na własny rachunek - o 13,4% i gospodarstwa utrzymujące się z niezarobkowych źródeł - o 8,4%. Pozostałe grupy społeczno-ekonomiczne w 2010 r. ograniczyły swoje wydatki. W kraju natomiast utrzymała się zeszłoroczna tendencja. Poziom wydatków wyższy od przeciętnego,

podobnie jak w roku 2009, wystąpił w gospodarstwach pracujących na rachunek własny - o 21,7% i w gospodarstwach emerytów i rencistów - o 5,1%.

Z przedstawionych danych wynika, że gospodarstwa w Małopolsce 96,0% wszystkich swoich wydatków przeznaczyły na cele konsumpcyjne (podobnie jak w poprzednim roku). W ogólnych wydatkach gospodarstw dominującą pozycję w 2010 r. kolejny raz zajmowały wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe. Na tę grupę potrzeb gospodarstwa przeznaczały 26,3% ogółu swoich wydatków (przeciętny Polak 24,8%). W porównaniu z poprzednim rokiem, w Małopolsce zanotowano minimalny spadek udziału wydatków na żywność i napoje bezalkoholowe w wydatkach ogółem o 0,2 pkt proc. (dla Polski spadek o 0,3 pkt proc.). Widoczne jest zróżnicowanie procentowego udziału wydatków na żywność i napoje bezalkoholowe w poszczególnych grupach społeczno-ekonomicznych. Gospodarstwa rolników oraz emerytów i rencistów większy procent ogółu swoich wydatków przeznaczały na zakup żywności i napojów bezalkoholowych niż gospodarstwa ogółem, odpowiednio około: 37% i 31%. Natomiast gospodarstwa pracowników i pracujących na rachunek własny przeznaczały odpowiednio: 24,8% i 23,5% swoich wydatków na zakup żywności i napojów bezalkoholowych.

Wykr. 4. Struktura przeciętnych miesięcznych wydatków na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2010 r.

Stałe opłaty mieszkaniowe (tj. czynsz, opał, energia elektryczna i ciepła, gaz) to druga, co do wielkości, pozycja wydatków ponoszonych przez gospodarstwa domowe. W 2010 r. wydatki te stanowiły 20,4% wydatków ogółem (w kraju 20,2%) i wzrosły o 0,3% w porównaniu z 2009 r. W omawianym okresie wzrosły wydatki na użytkowanie mieszkania i nośniki energii, na odzież i obuwie, transport, edukację oraz restauracje i hotele. Bez zmian pozostał udział wydatków na łączność, a w pozostałych przypadkach zanotowano spadek.

W 2010 r. **poziom spożycia** niektórych podstawowych artykułów żywnościowych uległ zmianie. Wzrosło spożycie serów (o 4,3%), mleka i napojów mlecznych (o 4,1%, w tym mleka o 2,2%), ryb (o 2,4%) i mięsa (o 1,9%),

Spadło natomiast spożycie: owoców (o 11,3%), cukru (o 6,2%), olejów i pozostałych tłuszczów (o 2,3%), warzyw (o 1,9%), pieczywa i produktów zbożowych (o 1,2%, w tym pieczywa o 2,7%) oraz jajek (o 0,1%).

Przeciętne miesięczne spożycie na 1 osobę pieczywa, serów, jajek, owoców, warzyw oraz cukru w Małopolsce

jest wyższe od spożycia przeciętnego mieszkańca Polski. W pozostałych grupach prezentowanych artykułów porównania takie wskazują na niższą konsumpcję w województwie małopolskim.

Spożycie artykułów żywnościowych jest sprawą indywidualną każdego gospodarstwa domowego. Jest ono zależne od wielu czynników. Wpływ na wielkość spożycia poszczególnych artykułów ma źródło utrzymania gospodarstwa domowego, wysokość dochodów, skład osobowy, wiek, miejsce zamieszkania, wykonywany zawód, przyzwyczajenia i tradycje żywieniowe, jak również dostępność artykułów.

Znaczne różnice występowały w spożyciu podstawowych artykułów żywnościowych w poszczególnych grupach społeczno-ekonomicznych. Spożycie prezentowanych artykułów w gospodarstwach pracowników i pracujących na rachunek własny było niższe niż w gospodarstwach ogółem, natomiast gospodarstwa emerytów i rencistów oraz rolników konsumowały więcej tych artykułów niż gospodarstwa ogółem.

Wywiad kwartalny dostarcza informacji o **wyposażeniu gospodarstwa domowego w przedmioty trwałego użytkowania**.

Podobnie jak w 2009 r., poprawiło się wyposażenie gospodarstw domowych w sprzęt komputerowy z dostępem do Internetu (o 6,2 pkt), urządzenia do odbioru telewizji satelitarnej (o 5,0 pkt) samochody osobowe (o 3,6 pkt), zmywarki do naczyń (o 3,3 pkt), kuchenki mikrofalowe (o 3,2 pkt) oraz telefony komórkowe (o 2,0 pkt). Wśród badanych gospodarstw w 2010 r. mniej rodzin posiadało magnetowidy i odtwarzacze (o 3,5 pkt) oraz telewizory ogółem (o 1,5 pkt), jednak wyraźnie rośnie liczba telewizorów plazmowych i ciekłokrystalicznych.

TABL.3 PRZECIĘTNE MIESIĘCZNE SPOŻYCIE NIEKTÓRYCH ARTYKUŁÓW ŻYWNOŚCIOWYCH NA 1 OSOBĘ W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH

WYSZCZEGÓLNIENIE	Jednostka miary	2009	2010
Pieczywo i produkty zbożowe	kg	7,53	7,44
w tym pieczywo	kg	4,83	4,70
Mięso	kg	5,33	5,43
Ryby ^a	kg	0,42	0,43
Mleko ^b , napoje mleczne i jogurty	l	4,66	4,85
w tym mleko	l	4,05	4,14
Sery	kg	0,94	0,98
Jaja	szt	13,95	13,93
Oleje i pozostałe tłuszcze	kg	1,31	1,28
Owoce	kg	3,91	3,47
Warzywa	kg	10,42	10,22
Cukier	kg	1,77	1,66

^a Bez marynat, przetworów ze zwierząt morskich i słodkowodnych, wyrobów garmazeryjnych i panierowanych. ^b Bez zagęszczonego i w proszku.

Statystycznie, na każde badane w 2010 r. gospodarstwo domowe przypadała chłodziarka, telewizor, pralka, telefon komórkowy, co drugie gospodarstwo miało komputer osobisty z dostępem do Internetu, samochód osobowy, urządzenie do odbioru telewizji satelitarnej i kuchenkę mikrofalową.

W porównaniu z przeciętnymi polskimi gospodarstwami, gospodarstwa domowe w Małopolsce posiadają więcej zamrażarek, komputerów osobistych z dostępem do Internetu, samochodów osobowych i zestawów do odbioru, rejestracji i odtwarzania dźwięku (wieża).

TABL.4 GOSPODARSTWA DOMOWE WYPOSAŻONE W NIE-KTÓRE PRZEDMIOTY TRWAŁEGO UŻYTKOWANIA^a

WYSZCZEGÓLNIENIE	2009	2010
	na 100 zbadanych gospodarstw domowych	
Chłodziarka	98,1	98,3
Zamrażarka	43,3	37,9
Automat pralniczy	89,8	90,0
Zmywarka do naczyń	10,3	13,6
Kuchenka mikrofalowa	49,6	52,8
Samochód osobowy	58,0	61,6
Zestaw do odbioru, rejestracji i odtwarzania dźwięku (wieża)	41,1	40,3
Odbiornik telewizyjny	98,5	97,0
w tym kineskopowy	85,0	77,9
inny	22,5	28,0
Telefon komórkowy	85,1	87,1
Magnetowid, odtwarzacz	26,2	22,7
Urządzenie do odbioru telewizji satelitarnej ^b	49,8	54,8
Komputer osobisty	63,3	67,9
w tym z dostępem do Internetu	57,4	63,6

^a Opracowano na podstawie stanu w końcu poszczególnych kwartałów. ^b Łącznie z telewizją kablową.

Natomiast gorzej wyposażone są one w urządzenia do odbioru telewizji satelitarnej, magnetowidy, odtwarzacze, zmywarki do naczyń, telefony komórkowe, telewizory ogółem i chłodziarki.

Na stopień wyposażenia gospodarstwa domowego ma wpływ źródło utrzymania, potrzeba posiadania danego sprzętu i miejsce zamieszkania. Gospodarstwa pracowników oraz pracujących na rachunek własny są znacznie lepiej wyposażone w komputery osobiste z dostępem do Internetu, zestawy do odbioru, rejestracji i odtwarzania dźwięku, telefony komórkowe, zmywarki do naczyń, kuchenki mikrofalowe od pozostałych grup gospodarstw domowych.

Gospodarstwa emerytów i rencistów są znacznie gorzej wyposażone w wyżej wymienione sprzęty niż przeciętna małopolska rodzina.

W badaniach ankietowych ważne jest, aby wybrane losowo gospodarstwa domowe podejmowały badanie. Zmiany wylosowanych mieszkań, jeżeli występują w dużej skali, mają wpływ na otrzymane wyniki. Wszystkie gospodarstwa, które przyjęły ankietę i prowadziły zapisy w książeczkach budżetowych przyczyniły się do uzyskania informacji, które spełniają ważną rolę w analizach poziomu życia ludności, umożliwiają ocenę wpływu różnych czynników na kształtowanie się poziomu i zróżnicowania sytuacji bytowej podstawowych grup gospodarstw domowych.

Nazwy „województwo małopolskie” i „Małopolska” używane są zamiennie.

Opracowanie: Mirosława Różańska, Elżbieta Wojewodzik, Barbara Jakóbczak-Wójcik,
Wydział Badań Ankietowych, tel. 12 656 30 32

Skład komputerowy - Wydział Analiz i Opracowań Zbiorczych